

بررسی عملکرد مادران در پیشگیری از عفونتهای نوزادان بستری در بیمارستانهای ۱۷ شهریور و الزهرا (س) رشت در سال ۱۳۸۳

پژوهشگران: کلثوم فداکار^{*}، مینو میترا چهرزاد^{*}، ایمان تقد سی^{**}

چکیده:

مقدمه و هدف: دوره نوزادی از مهمترین و آسیب پذیرترین دوره های زندگی به شمار می رود و عفونت عامل بیش از ۳۰ درصد مرگ و میر دوران نوزادی می باشد.

هدف: این بررسی به منظور تعیین عملکرد مادران در پیشگیری از عفونتهای نوزادان بستری در مراکز آموزشی درمانی شهر رشت در سال ۱۳۸۳ انجام گرفت.

روش کار: در این مطالعه توصیفی ۲۰۰ نفر از مادران نوزادان بستری در بیمارستانهای ۱۷ شهریور و الزهرا (س) رشت به طور تصادفی انتخاب گردیدند. ۱ هزار گردآوری داده ها شامل پرسشنامه اطلاعات فردی و پرسشنامه سنجش عملکرد والدین (در ۴ حیطه پیشگیری از عفونتهای تنفسی، عفونتهای ادراری تناسلی، عفونتهای پوست و مخاط و صورت، عفونتهای بند ناف) بود. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد.

نتایج: نتایج نشان داد اکثریت مادران در مورد پیشگیری از عفونتهای تنفسی (۸۳/۵٪)، عفونتهای ادراری (۷۳/۵٪)، عفونتهای پوست و مخاط و صورت (۶۱/۵٪) و عفونتهای بند ناف (۶۷/۵٪) دارای عملکرد نامطلوب بودند.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج تحقیق که نشان داد ۸۱ درصد مادران عملکرد نامطلوب داشتند بنابراین لزوم برنامه ریزی جهت آموزش و مشارکت مادران در مراقبت صحیح از نوزادان امری ضروری می باشد.

واژه های کلیدی: نوزاد، عملکرد والدین، پیشگیری از عفونت

مقدمه:

کم سن و سال ترین فردی که مورد معاینه پزشک قرار می گیرد نوزاد است. دوره نوزادی به چهار هفته اول زندگی اطلاق می شود. این دوره از حساسترین دوران زندگی انسان به شمار می آید. نوزاد در این سن نمی تواند به صورت مستقل زندگی کند و نیازهای اولیه خود را برطرف نماید یک لحظه غفلت در امر خطیر مراقبت از نوزاد ممکن است سبب مرگ وی شود.

طبق برآورد سازمان بهداشت جهانی سالانه بیش از ۹ میلیون نوزاد قبل از تولد می میرند و تقریباً همه مرگها در کشورهای در حال توسعه رخ می دهد (۷). مرگ و میر نوزادان در کشور ما ۱۰-۹ برابر کشورهای

پیشرفته است (۲). بررسی ها نشان می دهد که پنج عامل اصلی مرگ و میر در کشورهای توسعه یافته شامل نارسایی، صدمات حین تولد و خفگی، ناهنجاریهای مادرزادی و عفونت است در حالیکه در کشورهای در حال توسعه عفونتهای نوزاد، اسهال و استفراغ، نارسایی و سو تغذیه مهمترین علل مرگ و میر نوزادان به شمار می روند (۱). شواهد نشان می دهد که نوزادان مستعد ابتلا به عفونتهای مختلفی می باشند که بسیاری از آنان کاملاً جدی و تهدید کننده حیات می باشد. عفونت عامل بیش از ۳۰ درصد مرگ و میر دوران نوزادی می باشد (۱۱). علی رغم پیشرفتهای زیادی که در کنترل عفونتها حاصل شده، باز هم بیماریهای عفونی از عوامل مهم مرگ و میر نوزادان محسوب می شود که

* کارشناس ارشد پرستاری اطفال، عضو هیئت علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی رشت.

** کارشناس ارشد آمار حیاتی.

بخش های نوزادان مراکز آموزشی درمانی ۱۷ شهریور و الزهرا(س) رشت تشکیل می دهد و نمونه های پژوهش شامل ۲۰۰ مادر است که دارای نوزادان بستری در بخش های نوزادان این مراکز بودند روش نمونه گیری بصورت تصادفی، از جامعه در دسترس صورت گرفت.

ابزارگرد آوری اطلاعات در این پژوهش عبارت است از پرسشنامه اطلاعات فردی و پرسشنامه سنجش عملکرد مشتمل بر چهار قسمت که جهت سنجش عملکرد والدین در پیشگیری از عفونتهای تنفسی، ادراری تناسلی، پوست و مخاط و بند ناف تنظیم شده بود که توسط پژوهشگران تکمیل گردید. حداکثر امتیاز کسب شده از این پرسش نامه ۱۰۰ درصد بود نمونه - هایی که ۷۵ درصد امتیاز را کسب می کردند به عنوان عملکرد مطلوب در نظر گرفته شدند.

برای تعیین اعتبار علمی ابزارگردآوری داده های این پژوهش از روش اعتبار محتوی و برای تعیین اعتماد علمی از روش آزمون مجدد استفاده شد و نتایج از نظر همگونی پاسخ ها با استفاده از آلفا کرونباخ مورد بررسی قرارگرفت. با توجه به همبستگی قابل قبول بین نمرات به دست آمده ($\alpha = 0.75$) اعتماد علمی ابزارگردآوری داده ها تعیین گردید.

پژوهشگران به منظور جمع آوری اطلاعات روزانه در مراکز آموزشی درمانی فوق، حضور یافته و با مراجعه به اتاق مادران که درکنار بخش های نوزادان قرار داشت اقدام به تکمیل پرسشنامه نمودند.

نتایج :

یافته ها نشان می دهد که اکثریت مادران (۶۳٪) درسنین بین ۲۱ تا ۳۰ سال، ۹۴ درصد خانه دار، ۹۹/۵ درصد دارای همسر، ۵۳/۵ درصد دارای تحصیلات متوسطه بودند، تنها ۷/۵ درصد مادران دارای تحصیلات دانشگاهی بودند که از این بین اکثریت (۹۹/۵٪) در رشته های غیرپزشکی و پیراپزشکی بودند هم چنین یافته ها در مورد پدرها نیز نشان میدهد که اکثریت پدران (۹۹/۵٪) شاغل در مراکزی غیر از واحدهای بهداشتی و درمانی بوده و اکثریت آنان (۵۵٪) دارای

این امر را می توان ناشی از زنده ماندن نوزادان به میزان بیش از قبل دانست که این خود سبب می شود نوزاد مدت طولانی تری در بیمارستان بستری شده و تحت مراقبت با رویه های تهاجمی قرار گیرد. همچنین به علت عدم کفایت سیستم ایمنی در معرض عفونتهای بیشتری قرار گیرد(۱۰). مکانیسم اصلی ایجاد این عفونتها ناشی از تماسهای نوزاد بالاخص تماس با مراقبین می باشد تمامی عوامل بیماریزا می توانند کارکنان و افراد خانواده نوزاد را آلوده کرده و از طریق تماس مستقیم و غیرمستقیم به نوزاد منتقل شوند(۳). پس باید به هر نحو ممکن از انتقال عفونت و در نتیجه مرگ و میر نوزاد پیشگیری نمود(۷). نقش خانواده بالاخص مادر در ارتقای سطح بهداشت و پیشگیری از بروز بیماری، تشخیص به موقع و مراقبت از کودک اهمیت حیاتی دارد. قسمت عمده رشد و تندرستی کودک تحت تاثیر عملکرد والدین بخصوص مادران است و چگونگی عملکرد آنان نقش بسزایی در سلامت کودکان دارد(۹). تحقیقات موید این نکته است که با جلب مشارکت والدین می توان ضمن پیشگیری از بروز عفونتها و طولانی شدن درمان از عوارض جبران ناپذیر بیماری و صرف هزینه های گزاف درمانی نیز پیشگیری نمود و به اعتلا و ارتقای سطح سلامت جامعه کمک کرد(۱).

پژوهشگران با توجه به موارد فوق و با عنایت به این مهم که سلامتی نوزاد می تواند تحت تاثیر عملکرد مادران تضمین می گردد و اینکه بارها شاهد انجام رفتارهای غیربهداشتی به علت عدم آگاهی آنان در قبال نوزاد و بروز عوارض جبران ناپذیر بوده اند برآن شدند تا تحقیقی در این رابطه با اهداف ویژه تعیین عملکرد مادران درپیشگیری از عفونتهای تنفسی، ادراری تناسلی و پوست و مخاط و عفونتهای بند ناف نوزادان بستری انجام دهند.

روش کار:

این پژوهش یک تحقیق توصیفی است جامعه پژوهش را در این مطالعه مادران نوزادان بستری در

در انتها نیز ارتباط بین عملکرد مادران با مشخصات دموگرافیک آنان سنجیده شد که مشخص گردید بین عملکرد مادران و رتبه تولد نوزاد ($p < 0/029$) و سن مادر ($p < 0/42$) ارتباط معنی دار آماری مشاهده شد، یعنی هر چه رتبه تولد نوزاد بیشتر و سن مادر بالاتر بود عملکرد مطلوب تری ارائه شده بود. (جدول ۲ و ۳)

تحصیلات متوسطه، همچنین ۸/۵ درصد پدران نیز دارای تحصیلات دانشگاهی بودند که از این میان ۹۹ درصد در رشته های غیر پزشکی و پیرا پزشکی شاغل بودند.

اکثریت نوزادان (۵۷/۵٪) فرزند اول خانواده بوده و اکثریت مادران (۶۷٪) دارای عملکرد نامطلوب بودند (جدول شماره ۱) و در کل اکثریت مادران (۸۱٪) در مورد پیشگیری از عفونت نوزادان عملکرد نامطلوب داشتند.

جدول شماره (۱): توزیع فراوانی عملکرد واحدهای مورد پژوهش به تفکیک حیطه های مختلف پیشگیری از عفونتهای نوزادان بستری

حیطه پیشگیری	مطلوب		نامطلوب		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
عفونتهای تنفسی	۲۳	۱۶/۵	۱۶۷	۸۳/۵	۲۰۰	۱۰۰
عفونتهای ادراری و تناسلی	۵۳	۲۶/۵	۱۴۷	۷۳/۵	۲۰۰	۱۰۰
عفونتهای پوست و مخاط و صورت	۷۷	۳۸/۵	۱۲۳	۶۱/۵	۲۰۰	۱۰۰
عفونتهای بند ناف	۶۶	۳۳	۱۳۴	۶۷	۲۰۰	۱۰۰

جدول شماره (۲): ارتباط عملکرد مادران و رتبه تولد نوزاد در پیشگیری از عفونتهای نوزادان بستری

رتبه تولد	فرزند اول		فرزند دوم		فرزند سوم به بعد		جمع		نتیجه آزمون و قضاوت
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مطلوب	۲۲	۱۹/۱	۱۱	۱۶/۷	۵	۲۶/۳	۳۸	۱۹	Kruskal wallis test = ۶/۳۲۴ df= ۲ p= ۰/۰۴۲
نامطلوب	۹۳	۸۰/۹	۵۵	۸۳/۳	۱۴	۷۲/۷	۱۶۲	۸۱	
جمع	۱۱۵	۱۰۰	۶۶	۱۰۰	۱۹	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	

جدول شماره (۳): ارتباط عملکرد و سن مادران در پیشگیری از عفونتهای نوزادان بستری

سن مادر	۲۰-۱۵ سال		۳۰-۲۱ سال		۴۰-۳۱ سال		جمع		نتیجه آزمون و قضاوت
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
مطلوب	۸	۱۵/۱	۲۵	۱۹/۸	۵	۲۳/۸	۳۸	۱۹	Kruskal wallis test = ۶/۳۲۴ df= ۲ p= ۰/۰۴۲
نامطلوب	۴۵	۸۴/۹	۱۰۱	۸۰/۲	۱۶	۷۶/۲	۱۶۲	۸۱	
جمع	۵۳	۱۰۰	۱۲۶	۱۰۰	۲۱	۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	

بیماریها و مشکلات بهداشتی، عوامل رفتاری در هر سه سطح پیشگیری، بیشترین نقش را دارا می باشد، لذا وضوح نقش عوامل رفتاری در کسب سلامتی بطور فزاینده ای مشخص می گردد. این رفتارها بخصوص در

بحث:

همانطور که ذکر شد اکثریت مادران (۶۲٪) در مورد پیشگیری از انتقال عفونت به نوزاد عملکرد نامطلوب داشتند. با توجه به اینکه در پیشگیری از

زمینه عملکرد مادران به این نتیجه رسیدند که آموزش در محیط منزل یکی از روش های مناسب برای ارتقای عملکرد بهداشتی مادران در زمینه تغذیه و رعایت بهداشت فردی مادر و کودک می باشد (۵).

نتیجه گیری نهایی:

با توجه به نتایج تحقیق که نشان داد ۸۱ درصد مادران دارای عملکرد نامطلوب بودند بنابر این لزوم برنامه ریزی جهت آموزش و مشارکت مادران در مراقبت صحیح از نوزادان امری ضروری می باشد.

خانواده تحت تاثیر عملکرد مادران قرار می گیرد (۸). و از آنجایی که بهترین وسیله برای پیشگیری از آلودگی و مبارزه با عفونتها حفظ بهداشت و نظافت نوزادان توسط مادران است، لذا آگاهی و عملکرد مادران نقش مهم و غیرقابل انکار بر سلامت نوزادان دارد (۶). نتایج تحقیق ایمانی و دیگران (۱۳۷۹) در مورد عملکرد مادران در استفاده از قطره آهن نشان داد فقط ۱۸ درصد از مادران دارای عملکرد مطلوب و ۴۹/۲ درصد عملکرد متوسط و ۳۲/۸ درصد عملکرد نامطلوب داشتند (۴). همچنین بابایی و دیگران (۱۳۸۰) با انجام تحقیقی در

منابع:

- ۱- اسد زندی ، مینو. سرهنگی ، فروغ . "پیشگیری از عفونتهای حاد تنفسی در کودکان". مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بین المللی بیماریهای کودکان . تهران ، ۲۵ مهر لغایت ۱ آبان سال ۱۳۸۲
- ۲- اعلمی ، فاطمه . "عجله در زایمان چرا؟" مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بین المللی بیماریهای کودکان . تهران ، ۲۵ مهر لغایت ۱ آبان سال ۱۳۸۲
- ۳- امینی ، الهه و دیگران . بیماریهای نوزادان نلسون . انتشارات اندیشه آور : پاپ اول . سال ۱۳۸۳.
- ۴- ایمانی ، محمود و دیگران . "عملکرد مادران در استفاده از قطره آهن کمی در کودکان". مجله طبیب شرق . دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان . دوره ۲ ، بهار و تابستان . سال ۱۳۷۹.
- ۵- بابایی ، بتول و دیگران . "بررسی تاثیر آموزش بر عملکرد مادران در پیشگیری و کنترل بیماریهای اسهالی کودکان زیر سه سال". فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه شاهد ، دانشور ، سال ۱۳۸۰.
- ۶- حسینی ، اکرم السادات . "بررسی تاثیر آموزش چهره به چهره تغذیه نیمروزی به مادران بر سلامت کودکان نوپا". مقالات همایش سراسری پرستار و ارتقای سلامت کودکان . تبریز سال ۱۳۸۱.
- ۷- جوکار ، اعظم و دیگران . "بررسی میزان مرگ و میر نوزادان و برخی عوامل مربوط به آن". مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بین المللی بیماریهای کودکان . تهران . ۲۵ مهر لغایت ۱ آبان ۱۳۸۳.
- ۸- خاتمی دوست ، فروزان . "بنام آن که جان را حکمت آموخت". مقالات همایش سراسری سلامت در خانواده . اراک ، سال ۱۳۸۰.
- ۹- مریدی ، گلرخ . شامی ، شعله . "بررسی تاثیر آموزش بر آگاهی مادران کودکان ۷ تا ۱۲ ساله بستری در بخش کودکان در رابطه با پیشگیری از کم خونی فقر آهن". مقالات پانزدهمین همایش بین المللی بیماریهای کودکان تهران . ۲۵ مهر لغایت ۱ آبان ۱۳۸۲.

10- Boxwell, Glenys. Neonatal Intensive Care Nursing. London, Routledge Co.2000

11-Littelton, l.y, Emgebreston, T.C. Maternal, Neonatal And Women, s Health Nursing. Australia Delmar Co.2002.

Survey mother's practice for prevention of neonatal infection

By: Fadakar.K.MSN, Chehrzad.M.M.MSN, Taghadosi.LMS in Statistics

Abstract:

Introduction: Neonatal period is the most important and vulnerable period of life and infection is the reason for 30% of mortality in this period.

Objective: The goal of this study is to determine maternal practice in prevention of neonatal infection in neonates admitted to educational hospital in rasht in 2004.

Materials and Methods: In this descriptive research, 200 mothers of hospitalized neonates in 17shahrivar and alzahra hospitals were randomly chosen. The data collection tool consisted of two questionnaires, which covered demographic data and a 4-part questionnaire that questioned parents, practice regarding prevention of respiratory, genitourinary, skin and membrane and umbilical cord infections.

Results: findings showed that the majority of mothers in regard to prevention of respiratory infection (83/5%), urinary infections (73/5%), skin and membrane infection (61/5%) and umbilical cord infection (67/5%) had unsatisfactory practice.

Conclusion: Based on findings, 81 percent of mothers had unsatisfactory practice. Therefore it is essential to educate mothers in proper care of neonates.

Key words: Neonate, Parents, Practice, and prevention of infection